

Strasbourg, 16.4.2013
COM(2013) 213 final

ZÖLD KÖNYV

a természeti és ember okozta katasztrófák biztosításáról

ZÖLD KÖNYV

a természeti és ember okozta katasztrófák biztosításáról

1. BEVEZETÉS

Az Európai Uniót a világ számos többi régiójához hasonlóan a természeti katasztrófák szinte minden típusa veszélyezteti. A katasztrófák nemcsak emberáldozatokat követelnek, hanem évente több milliárd euró értékű kárt is okoznak, ami hatást gyakorol a gazdasági stabilitásra és a növekedésre is. A katasztrófáknak határokon átnyúló hatásuk is lehet, és előfordulhat, hogy a szomszédos országokban teljes területeket fenyegetnek. Még ha a jelentős csapások költségei egy adott helyre korlátozódnak is, a biztosítások által nem megfelelően fedezett költségek az egyes tagállamokra nagy pénzügyi terheket róhatnak, ami belső és külső egyensúlyhiányhoz vezethet. Ezért ez szerte az Unióban fontos kérdés az állampolgárok, a vállalatok és a kormányok számára egyaránt.

2010-ben a Tanács felkérte a Bizottságot, hogy értékelje és készítse jelentést arról, hogy a tudásátadás, az együttműködés, illetve a magvető finanszírozás tekintetében hogyan tudja az Unió megkönnyíteni és támogatni a megfelelő katasztrófakockázat-alapú biztosítási szolgáltatásokkal való nagyobb lefedettséget és a pénzügyi kockázat-átruházási piacokat, valamint a biztosítások regionális összevonását¹. Ezt követően a Bizottság konferenciát szervezett a természeti katasztrófák megelőzéséről és biztosításáról², továbbá „Természeti katasztrófák: a kockázat jelentősége és a biztosítási fedezet az EU-ban” címmel tanulmányt³ készített.

Ez az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós stratégia elnevezésű közleményt kísérő zöld könyv számos kérdést vet fel a megfelelő katasztrófabiztosítás helytállóságáról és rendelkezésre állásáról. A dokumentum figyelemfelkeltő célja mellett értékelni kívánja, hogy megfelelő vagy szükséges lenne-e az uniós szintű fellépés a katasztrófabiztosítási piac kilátásainak javításához az Európai Unióban. Általánosabban, e folyamat kibővíti majd a tudásalapot, segíti a katasztrófakezelés egyik eszközüül szolgáló biztosítás ösztönzését, és ezzel hozzájárul a katasztrófák kockázatainak megelőzése és enyhítése felé történő elmozduláshoz, valamint további adatokat és információkat szolgáltat.

Az alábbi ábrák áttekintést nyújtanak az Európai Unióban az elmúlt években történt természeti és ember okozta katasztrófákról.

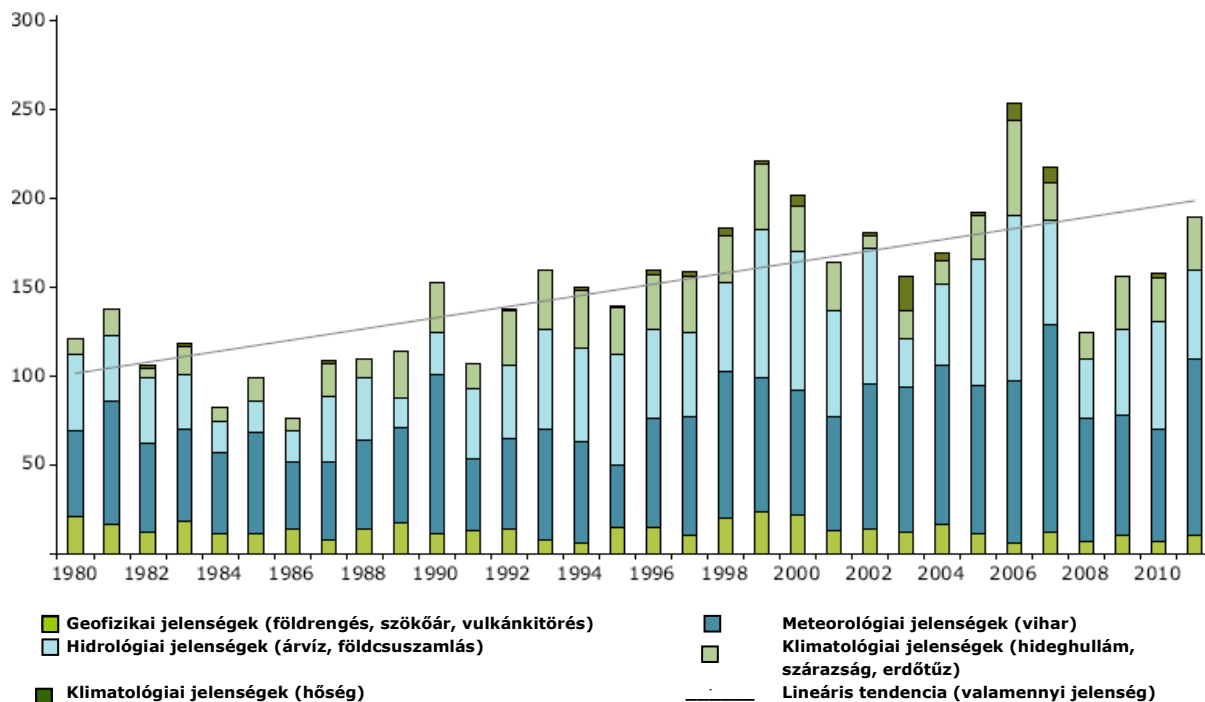
¹ A katasztrófamegelőzés finanszírozásának innovatív megoldásairól szóló tanácsi következtetések (3043. tanácsi ülés, Brüsszel, 2010. november 8. és 9.).

² http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/consumer/natural-catastrophes/index_en.htm

³ Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság (2012), Natural Catastrophes Risk relevance and Insurance Coverage in the EU.

1. ábra: Természeti katasztrófák az EGT-államokban (1980–2011)

A jelenségek száma

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EKÜ) 12/2012. sz. jelentése: „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report” (Az éghajlatváltozás, annak hatásai és az általuk okozott sebezhetőség Európában, 2012, Mutatókon alapuló jelentés).

A vihardagályok, a folyók árvize vagy áradás azok az elsődleges természeti katasztrófák, amelyeknek kockázatával Európának szembe kell néznie (pl. az Egyesült Királyságban, Írországban és Romániában történt 2012. évi árvizek, vagy a 2002-ben, 2005-ben és 2010-ben Európa-szerte történt áradások).

2. ábra: Árvizek – az eddigi legnagyobb veszteségek

Forrás: Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság (2012), „Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU” (Természeti katasztrófák: a kockázat jelentősége és a biztosítási fedezet az EU-ban), a rendelkezésre álló adatok alapján⁴.

Az erdőtüzek is olyan veszélyt jelentenek, amellyel a tagállamoknak minden évben foglalkozniuk kell. A 2003. évi kánikula volt a legforróbb Európában 1500 óta⁵.

Az elmúlt években több európai országban is komoly károkat okoztak a téli időjárási viszonyok és a szélviharok.

3. ábra: Viharok – az eddigi legnagyobb veszteségek

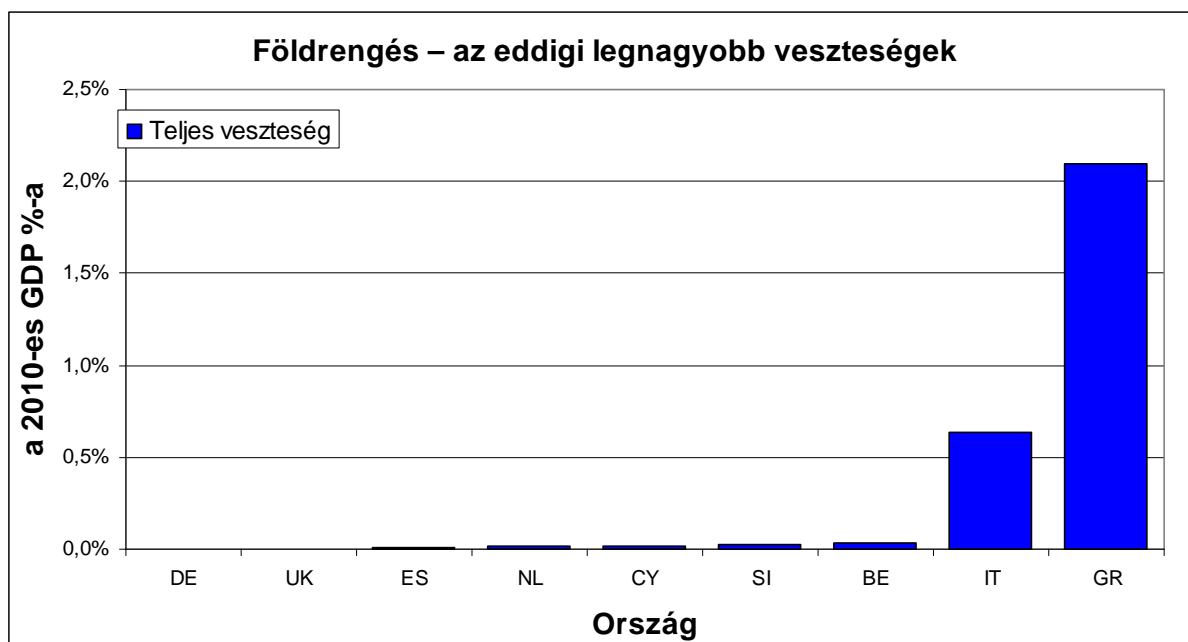
Forrás: Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság (2012), „Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU” (Természeti katasztrófák: a kockázat jelentősége és a biztosítási fedezet az EU-ban), a rendelkezésre álló adatok alapján.

A 2009-ben L’Aquila városában és 2012-ben Emilia Romagna tartományban bekövetkezett földrengések emberáldozatokat követeltek, sérüléseket okoztak, lakóépületeket és kereskedelmi ingatlanokat pusztítottak el. A földrengések Európában akár szökőárat is előidézhetnek (erre 1908-ban Messinában, 1755-ben pedig Lisszabonban volt példa).

4. ábra: Földrengés – az eddigi legnagyobb veszteségek

⁴ A Közös Kutatóközpont szerint az eddigi teljes veszteségre vonatkozó legfontosabb adatforrás a vészhelyzetekről szóló adatbázis (Emergency Events Database, EMDAT). Az adatbázis több mint 18 000, 1900-tól napjainkig világszerte előfordult természeti tömegkatasztrófa és technológiai katasztrófa előfordulásáról és hatásáról tartalmaz lényeges alapadatokat. Azonban nem minden feljegyzett eseményről találunk információt: például a kivonaton szereplő adatok azt mutatják, hogy a gazdasági veszteség mértéke az 1990 és 2010 között feljegyzett 561 eseményből csak 318 eseményre (árvíz, vihar, földrengés és szárazság) vonatkozóan áll rendelkezésre.

⁵ Luterbacher, J., Dietrich, D., Xoplaki, E., Grosjean, M., Wanner, H. (2004), „European seasonal and annual temperature variability, trends, and extremes since 1500” (Európai időszakos és éves hőmérséklet-ingadozások, tendenciák és szélsőséges időjárási viszonyok 1500 óta), Science, 303., 1499–1503. o.

Forrás: Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság (2012), „Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU” (Természeti katasztrófák: a kockázat jelentősége és a biztosítási fedezet az EU-ban), a rendelkezésre álló adatok alapján.

Az Eyjafjallajökull vulkán kitörése 2010. márciusi kitörése jól példázta, milyen messzeható következményei lehetnek egy természeti katasztrófának. A tapasztalatok azt mutatják, hogy egy ilyen valószínűtlen esemény hosszan tartó és komoly következményekkel jár Európa és a világ más részeire nézve is.

1980 és 2011 között a természeti katasztrófák által okozott gazdasági kár Európa egészében 2011. évi értéken számítva megközelítette a 445 milliárd EUR-t. Az összes veszteség mintegy fele néhány olyan nagy jelentőségű káreseménynek tulajdonítható, mint az 1999-es Lothar-ciklon, a 2007-es Kyrill és a 2010-es Xynthia, valamint a 2002-ben Közép-Európát, 2007-ben pedig az Egyesült Királyságot sújtó árvizek. A szélsőséges időjárási viszonyokból eredő károk költségei az EGT-államokban az 1980-as évekbeli 9 milliárd EUR-ról a 2000-es években több mint 13 milliárd EUR-ra emelkedtek (a 2011-évi inflációhoz igazított értékek)⁶.

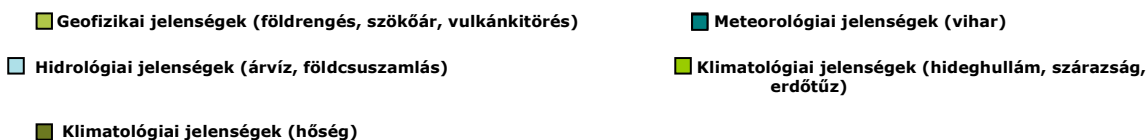
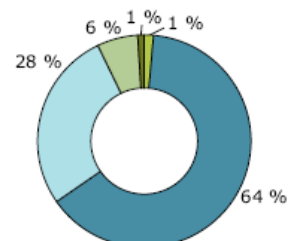
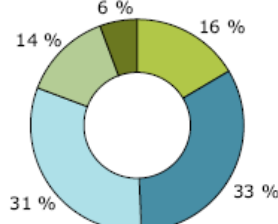
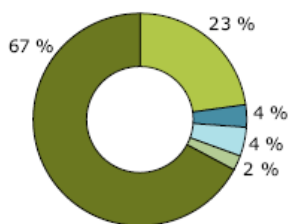
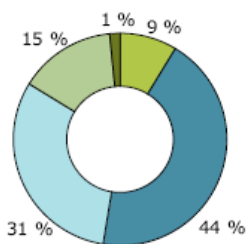
5. ábra: Természeti katasztrófák az EGT-államokban – káresemények, halálos kimenetelű balesetek és veszteség (1980 és 2011 között)

⁶ Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EKÜ) 12/2012. sz. jelentése: „Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU” (Természeti katasztrófák: a kockázat jelentősége és a biztosítási fedezet az EU-ban, Mutatókon alapuló jelentés).

4 810 káresemény

109 213 emberáldozat

Teljes veszteség: 455 mrd EUR Biztosított veszteség: 126 mrd EUR
(454 874,94) (126 315,61)

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EKÜ) 12/2012. sz. jelentése: „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report” (Az éghajlatváltozás, annak hatásai és az általuk okozott sebezhetőség Európában, 2012, Mutatókon alapuló jelentés).

Az éghajlatváltozással a biztosításnak egyre gyakoribb és intenzívebb eseményeket kell fedeznie. Az éghajlatban, a demográfiában és a népsűrűségben bekövetkezett változások, a katasztrófáknak kitett területek növekvő népessége, valamint a növekvő jólét és a tulajdon növekvő értéke mind növelik a gazdasági eszközök kitétséget és veszélyeztetettségét, továbbá a károk súlyosságát⁷. Előfordulhat, hogy rövid távon nem lesz jelentős az éghajlatváltozás biztosításra gyakorolt hatása. Hosszú távon azonban, különösen azon ágazatokban vagy területeken, ahol a biztosítás eddig nem volt megszokott, az éghajlatváltozás hatást gyakorolhat a biztosítás rendelkezésre állására és megfizethetőségére. Az esetleges károk nagymértékben függenek a kitétség és veszélyeztetettség terén tapasztalt változásoktól. Összességében azzal kell számolni, hogy a szélsőséges időjárási jelenségek legtöbb típusa valószínűleg jóval gyakrabban fog bekövetkezni⁸. Az egyre növekvő kockázatok miatt előfordulhat, hogy a biztosítások egyes területeken nem állnak majd rendelkezésre vagy nem lesznek megfizethetőek. A biztosítás elérhetőségének hiánya hozzájárul a veszélyeztetettséghez, ami súlyosbíthatja a társadalom érzékenységét, így a kormányokat terhelik az esetlegesen nagy pénzügyi kockázatok.

Az ember okozta katasztrófák, például a veszélyes anyagokhoz kapcsolódó ipari balesetek is nagyszabású és határokon átnyúló hatással járhatnak (ilyen volt a Mexikói-öbölben a tengeri kőolaj-kitermeléssel összefüggésben 2010-ben történt baleset és a 2011-es vörösiszap-

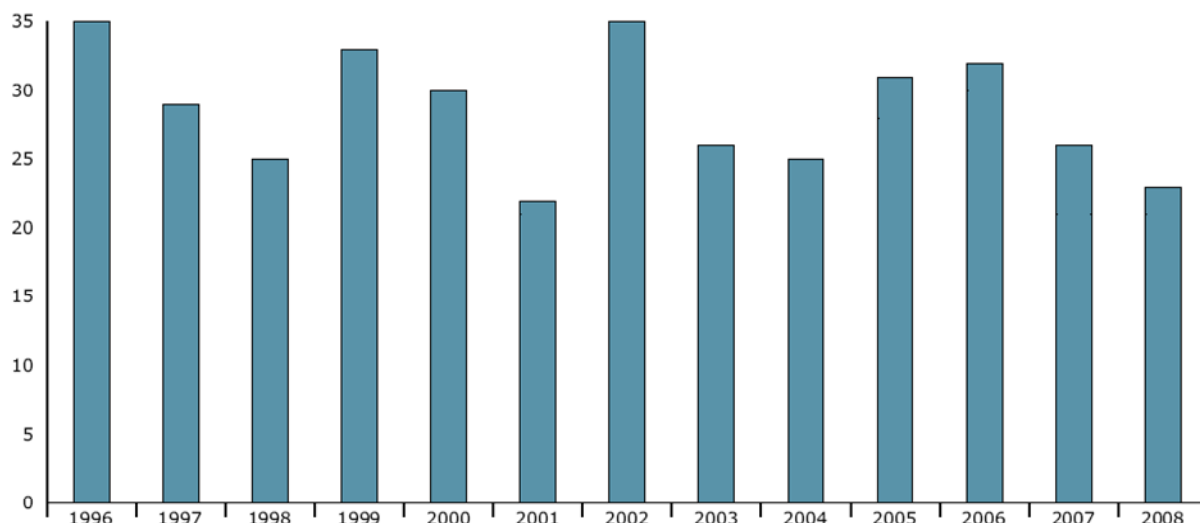
⁷ Éghajlat-változási Kormányközi Testület (2012), „Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation” (A szélsőséges időjárási események és katasztrófák kockázatainak kezelése az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás előmozdítása érdekében), „Changes in Climate Extremes and their Impacts on the Natural Physical Environment” (A szélsőséges éghajlati jelenségekben bekövetkezett változások és a természetes fizikai környezetre gyakorolt hatások); Európai Környezetvédelmi Ügynökség (2010), „Mapping the impacts of natural hazards and technological accidents in Europe, an overview of the last decade” (A természeti veszélyek és technológiai balesetek hatásainak átfogó elemzése Európában, áttekintés az elmúlt évtizedről).

⁸ Éghajlat-változási Kormányközi Testület (2012), 3. fejezet: „Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation” (A szélsőséges időjárási események és katasztrófák kockázatainak kezelése az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás előmozdítása érdekében), „Changes in Climate Extremes and their Impacts on the Natural Physical Environment” (A szélsőséges éghajlati jelenségekben bekövetkezett változások és a természetes fizikai környezetre gyakorolt hatások).

katasztrófa Ajkán, Magyarországon). Ezenkívül a természeti veszélyek és katasztrófák, például a villámlás, a hideg időjárás vagy a földrengések is előidézhettek ember okozta katasztrófákat („natech” – technológiai katasztrófát kiváltó természeti veszélyforrás), például a gázok légkörbe történő kibocsátását, folyadékkiömlést vagy tüzeket⁹ (ilyen volt 2011-ben a fukushimai nukleáris katasztrófa Japánban). Az ilyen összetett „natech-katasztrófák” a szélsőséges természeti jelenségek nagyobb gyakorisága és az ipari rendszerek fokozott komplexitása és kölcsönös függősége miatt gyakrabban fordulhatnak elő.

6. ábra: Az EGT-államokban bekövetkezett, a súlyos balesetek jelentési rendszerében (Major Accident Reporting System, MARS) szereplő ipari balesetek

A jelentésben szereplő balesetek száma

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EKÜ) 13/2010. sz. technikai jelentése: „Mapping the impacts of natural hazards and technological accidents in Europe” (A természeti veszélyek és technológiai balesetek hatásainak átfogó elemzése Európában).

A magánbiztosítás számos kapcsolódó szakpolitikai problémára nyújthat megoldást, és hozzájárulhat a fenntartható államháztartáshoz¹⁰. A biztosítás a kockázat-megelőzési, a felkészültséggel összefüggő és a válaszadási intézkedések mellett a katasztrófakockázat kezelésére alkalmazott eszközök egyike; egy működőképes katasztrófakockázat-biztosítási rendszer a kockázatmegosztáson felül a kockázat azonosításától és modellezésétől kezdve a kockázat átadásáig és enyhítéséig a kockázatkezelési ciklus valamennyi szintjén működhet. A biztosítás különleges szerepet tölt be: nem akadályozza meg az emberáldozatokat vagy az eszközöket érő károkat, de elősegíti a gazdasági hatás csökkentését, és megkönnyíti a katasztrófákat követő helyreállítási folyamatot. A jól megtervezett biztosítási kötvények piaci alapú eszközként is működhetnek: eltántorítják az embereket a kockázatos magatartástól, ösztönzik a kockázattudatosítást, valamint központi szerepet biztosítanak a katasztrófavédelemnek a gazdasági és pénzügyi döntéshozatalban.

⁹ Közös Kutatóközpont, Európai Bizottság (2010), „Analysis of Natech risk reduction in EU Member States using a questionnaire survey” (Natech-kockázatsökkentés elemzése az uniós tagállamokban kérdőíves felmérés felhasználásával).

¹⁰ Nemzetközi Valutaalap (2006), „Insuring Public Finances Against Natural Disasters—A Survey of Options and Recent Initiatives” (Az államháztartás biztosítása a természeti katasztrófákkal szemben – A lehetőségek és a közelmúltbeli kezdeményezések felmérése), IMF-munkadokumentum WP/06/199.

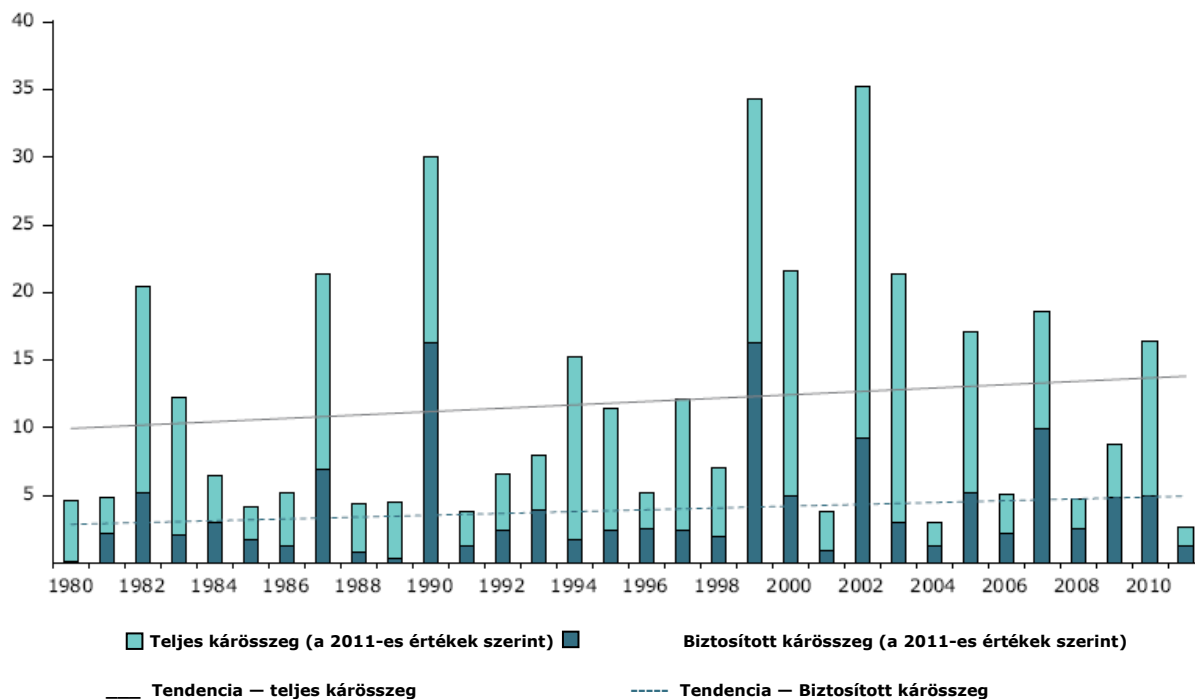
2. A TERMÉSZETI KATASZTRÓFÁK ELLENI BIZTOSÍTÁS PIACI TÉRFOGLALÁSA

A jelentős természeti katasztrófák rövid és hosszabb távon óriási és rendkívül kedvezőtlen hatást gyakorolnak a gazdaságra. Elsősorban a biztosítással el nem látott káresemények vonnak maguk után makrogazdasági költségeket, míg a megfelelően biztosított események jelentéktelenek az elmaradt bevétel tekintetében¹¹.

A közelmúltban a Közös Kutatóközpont által végzett elemző kutatásból kiderült, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján egyes tagállamokban jelenleg kevésbé elterjedtek a természeti katasztrófák elleni biztosítások¹². Az elemzés kiemeli, hogy – amint az várható volt – az árvizek, viharok és földrengések kockázata vegyes képet mutat az egyes tagállamokban. A rendelkezésre álló adatokból azonban az is kitűnik, hogy a katasztrófák elleni biztosítások piaci nem minden esetben fedik le megfelelő mértékben a fennálló kockázatokat. A rendelkezésre álló kutatások szerint a viharokra vonatkozóan a piaci térfoglalás aránya a legtöbb tagállamban magas. Az árvíz és földrengés tekintetében azonban a piaci térfoglalás aránya csak azokban az esetekben magas, amikor a szóban forgó kockázatok egyéb kockázatokkal együtt (csomagban) szerepelnek a biztosításban.

7. ábra: Természeti katasztrófák az EGT-államokban (1980 és 2011 között) – a teljes kárösszeg és a biztosított kárösszeg alakulása

Milliárd EUR

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EKÜ) 12/2012. sz. jelentése: „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012, An indicator-based report” (Az éghajlatváltozás, annak hatásai és az általuk okozott sebezhetőség Európában, 2012, Mutatókon alapuló jelentés).

(1) Kérdések

¹¹ Nemzetközi Fizetések Bankja (2012), „Unmitigated disasters? New evidence on the macroeconomic cost of natural catastrophes” (Csillapítatlan katasztrófák? A természeti katasztrófák makrogazdasági költségeire vonatkozó új adatok), 394. sz. BIS-munkadokumentum.

¹² Közös Kutatóközpont (2012).

- (1) Mi a véleménye a katasztrófabiztosítás piaci elterjedtségéről az Európai Unióban? Kérjük, érveinek alátámasztása érdekében adjon meg részletes adatokat. Szükség van-e további kutatásokra a biztosítások iránti keresletben és kínálatban, a biztosítások rendelkezésre állásában és lefedettségében jelentkező esetleges hiányosságok megértése érdekében?

2.1. Árukapcsolás

A biztosítás vagy több magánszemély közötti, vagy egy meghatározott időtartamon belüli költségmegosztás révén újraosztja és csökkenti a kedvezőtlen jelenségekhez kapcsolódó pénzügyi kockázatot. A biztosítás összevonja és egy biztosító által kezelt közös biztosítási alapba helyezi az egyedi kockázatokat. A kockázat-összevonás vagy a közös kockázatviselés révén lehetőség nyílik arra, hogy bármely időszakban csökkenteni lehessen a katasztrófák által okozott költségeket.

A magánbiztosítási piac által nyújtott lefedettséget a várható károktól való valószínű eltérések kezelése érdekében a részvényesek tőkéjéből finanszírozott biztosítási díjakból fedezik. A biztosítási díjak a biztosított egyén várható kárát tükrözik, amelyben benne foglaltatik a bizonytalansági tényezőre vonatkozó különbözet az adott biztosítási tevékenységre vonatkozóan, a tőkeköltségek, a korrekciós költségek, azaz az adminisztratív és egyéb, a biztosítási kötvényekkel kapcsolatos költségek és a hozam. A biztosítási díjakat befektetik a pénzügyi piacokon, ahol a befektetés kockázata nem korrelálhat a biztosítástechnikai kockázattal, illetve nem lehet viszontbiztosítást kötni rá, hogy az összevont kockázat egy részét kivegyék a közös kockázatvállalás köréből. Ily módon a biztosítás szétteríti a gazdasági kár kockázatát a társadalomra és a régiókra.

A katasztrófák különös jellemzője, hogy egy időben, koncentrált területen számos tulajdont károsíthatnak meg: a földrengések a szeizmikus vonalak mentén jellemzőek, az árvizek az alacsonyan fekvő területeket sújtják, a szélviharok pedig nagyon gyakran a tengerparti területekre irányulnak. Ez a kockázat azon egyéb típusai (például lopás vagy tűzkár) esetében, amelyek ellen az ingatlanbiztosítás fedezetet nyújt, nem jellemző. Nem valószínű (bár nem is lehetetlen), hogy egy városrész valamennyi házát ugyanabban az időben rabolják ki.

Két fontos technika létezik, amelyek révén a biztosítások kezelni tudják az egymással korreláló kockázatokat. Az első a kockázatok összevonásának kiterjesztése, hogy csekély legyen annak a valószínűsége, hogy az egyéni kockázatok bármely potenciális katasztrófa esetén szorosan összekapcsolódjanak egymással. Egy másik általános technika az egymással nem összefüggő veszélyforrások, például tűz, árvíz, vihar vagy földrengés több típusának egy biztosítási kötvényben való összekapcsolása¹³. Mivel az egy kötvényen belül összekapcsolt veszélyforrások egymástól függetlenek, az árukapcsolás csökkenti egy adott káresemény bekövetkezésének teljes kockázatát.

Az árukapcsolás a fogyasztók közötti általános szolidaritás elvén alapul. Ezért az árukapcsolást néha az olyan egyszerű kockázatoknak, mint a tűzkár vagy az autóbiztosítás, a természeti katasztrófák fedezésére is kiterjedő, kötelező kibővítéseként vezetik be. Ideális esetben a rendszernek például biztosítási díj-kedvezményel kellene elismernie, hogy egyes

¹³ Az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosítási tevékenységről szóló, 73/239/EGK első irányelv A. melléklete bevezeti a kockázatoknak a különböző biztosítási ágazatok szerinti osztályozását, az ágazatok különösen a biztosító engedélyének és termékvonalainak alkalmazási körét határozzák meg. A 8. biztosítási ágazat („Tűz és elemi károk”) az egyedi kockázatok, nevezetesen tűz, robbanás, vihar, viharon kívüli egyéb természeti kár, atomenergia és földcsuszamlás miatti károkozásra vagy vagyoni kárra vonatkozik. A 9. biztosítási ágazat („Egyéb vagyoni kár”) valamennyi jégeső vagy fagy által okozott vagyoni kárra vonatkozik.

biztosított személyek egyáltalán nem vagy csupán alacsony kockázatot jelentenek a veszélyeztetett területekről származó személyekhez képest.

Kérdések

- (2) Milyen további fellépést lehetne tervbe venni e téren? Megfelelő módja lenne-e a kötelező árukapcsolás a katasztrófakockázat elleni biztosítási fedezet növelésének? Vannak-e a kötelező árukapcsoláson kívül egyéb olyan, kevésbé korlátozó módok, amelyek segítségével megfelelően lehetne növelni a katasztrófakockázatok elleni biztosítási fedezetet?

2.2. Kötelező katasztrófabiztosítás

Az ügyfelek többnyire nem hajlandóak biztosítást kötni olyan kockázatok ellen, amelyek valószínűleg nem gyakorolnak rájuk hatást. A magánszemélyek és a vállalkozások gyakran alábecsülik a katasztrófák rájuk nehezedő valós kockázatát (ún. kockázati rövidlátás), és nem készülnek fel megfelelően arra, hogy megbirkózzanak a pénzügyi következményekkel. Ehelyett szociális hálókra vagy kormányzati mentőcsomagokra hagyatkoznak.

Egy másik kérdés a kontraszelekció, amely a biztosítás terén tapasztalható azon jelenségre vonatkozik, amikor a kockázatot magasabbnak érzékelő személyek csoportjai nagyobb mértékben kötnek biztosításokat, míg az ilyen magas kockázatot nem észlelő személyek nem érzik annak szükségét, hogy biztosítást kössenek. A kontraszelekció különösen problémás a katasztrófabiztosítás terén. Ha csak a katasztrófák által súlyosan érintett személyek kötnek biztosítást, a biztosítási díj korlátozóan drága lesz, a biztosítottak köre pedig túl szűk lesz ahhoz, hogy megbirkózzanak a katasztrófákkal, mivel nem áll rendelkezésre tartalék a biztosítottak körének azon tagjaitól, akiket nem érint a katasztrófa.

A kötelező katasztrófabiztosítás meg tudná szüntetni e problémákat: eredményeként megnő a katasztrófabiztosítások piaci jelenléte és kibővül a biztosított személyek köre. Ez elősegíti a kockázatmegosztást és csökkenti az egy kötvényre jutó adminisztratív költségeket, miközben korlátozza az ex-post kormányzati mentőcsomagok szükségességét.

Kérdések

- (3) Vannak-e kötelező katasztrófabiztosítási termékek a tagállamokban, és ha igen, melyek azok? E biztosítási termékek általában kötelező árukapcsolással kerülnek értékesítésre, illetve a biztosítótársaságok szerződéskötési kötelezettségei közé tartozik a fedezetnyújtás? Általában együtt jár-e a kötelező katasztrófabiztosítás az ügyfelek azon jogával, hogy egyes katasztrófakockázatok esetében az önkéntes kívülmaradást válasszák? Melyek az előnyök/a lehetséges hátrányok? Hasznos lenne-e e téren az uniós fellépés?

2.3. A katasztrófabiztosítási társulások

A katasztrófabiztosítási társulások kiterjeszthetik a biztosítási piac kockázatviselési kapacitását. E társulások fedezetet biztosítanak a veszélyforrásoknak való azon halmozott kitettség és kockázatok ellen, amelyek erkölcsi kockázat, az adott piac kis mérete vagy a túlzott mértékű kárigények költsége miatt nem biztosíthatók. A katasztrófabiztosítási társulások kiegészíthetik a kötelező árukapcsolással vagy kötelező biztosítással működő rendszereket.

A Bizottság a 267/2010/EU biztosítási csoportmentesítési rendeletben¹⁴ módosításokkal megújította az együtt-(viszont)biztosítási társulások létrehozására vonatkozó mentességet. A Bizottság elismerte, hogy bizonyos típusú kockázatok tekintetében, amelyekre vonatkozóan a biztosítótársaságok egyedül nem hajlandók vagy képesek a teljes kockázatra biztosítást vállalni, alapvető fontosságú a kockázatmegosztás annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi ilyen típusú kockázat fedezhető legyen.

A rendelet csak bizonyos feltételek mellett teszi lehetővé a társulások révén történő együttműködést. Emellett olyan megállapodásokra korlátozza az együttműködést, amelyek a szóban forgó termékek jelentős része tekintetében nem teszik lehetővé, hogy az érintett vállalkozások megszüntessék a versenyt. A magas piaci részesedések miatt a rendelet hatálya alá nem tartozó társulások nem tiltottak, de az esetleges előnyök miatt a versenyszabályok alapján önértékelést kell végezniük annak igazolására, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének (3) bekezdése szerinti mentesség alkalmazható.

2.4. A kormányok mint (viszont)biztosítók és végső (viszont)biztosítók

A hatóságok biztosítóként is felléphetnek vagy pénzügyi támogatást nyújthatnak az állami megbízatású katasztrófabiztosítási társulásoknak. Az ilyen biztosítási programok enyhíthetik a jelentős kormányzati források természeti katasztrófát követő elosztásával kapcsolatos politikai nyomást. A keretnek azonban meg kell akadályoznia az erkölcsi kockázat problémáját: a kötvénytulajdonosokat például kockázatosabb viselkedésre ösztönözheti, ha tudják, hogy a kárukat attól függetlenül állami forrásokból fogják fedezni, hogy kötöttek-e korábban biztosítást vagy sem.

A biztosítók a köz- és magánszféra közötti partnerségeken keresztül felkínálhatják szakértelmüket és eszközeiket (például kockázati információs platformokat) a kockázatok felbecsülése, a biztosítási kötvények értékesítése és egyes esetekben a kormányok befektetési döntéseihez nyújtott tanácsadás érdekében. A biztosítókat emellett kötelezni lehet arra, hogy a közepes méretű veszteségekre biztosítási fedezetet nyújtsanak. Ezáltal a kormány korlátozza kitettséget, a biztosítók kockázati szintje pedig nem haladná meg a kapacitásukat.

A kormányok (viszont)biztosítási programokat is kezelhetnek. Felkérhetik a magánbiztosítói piacot, hogy vegyék át és fedezzék a kockázat egy részét, azaz kössenek kvóta-arányos szerződéseket.

A kormányok vállalhatják a végső (viszont)biztosító szerepét is azáltal, hogy egy bizonyos kárszint felett átvállalják a kockázatot, ez az úgynevezett „veszteség-korlátozó viszontbiztosítás”. Ez a megközelítés vegyíti a kormány potenciális kockázatmegosztó kapacitását és a piac biztosítási elvek alkalmazására vonatkozó képességét, illetve azt, hogy a kormány kiaknázza az igazgatási kapacitását is, vagyis biztosítási díjakat szedjen be, marketingtevékenységet végezzen és a kárigényekkel foglalkozzon. Az állami programok

¹⁴ A Bizottság 2010. március 24-i 267/2010/EU rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a biztosítási ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról (HL L 83., 2010.3.30., 1. o.).

ezért fedezetet biztosíthatnak a legmagasabb kockázati szinteken, míg a magánbiztosítási piac megtartja a kockázatok alacsonyabb szintjeinek némelyikét vagy mindegyikét.

Kérdések

- (4) Hogyan lehetne úgy megtervezni és finanszírozni az állami vagy állami kötelezettségvállalású katasztrófa(viszont)biztosítási programokat, hogy megelőzhető legyen az erkölcsi kockázat problémája?

2.5. Parametrikus időjárás mutató alapú biztosítás és egyéb innovatív megoldások

2.5.1. Parametrikus időjárás mutató alapú biztosítás

Az időjáráshoz kapcsolódó hagyományos biztosítási rendszerek, például a vagyon- vagy felelősségbiztosítás keretében a biztosított fél veszteségeinek felbecslését követően kifizetik a biztosítási kártérítést. A kárbecslés elkészítését és az erről szóló megállapodást követően a biztosított fél kártérítésben részesül.

Egy parametrikus mutató alapú biztosítási rendszer keretében a szélsőséges időjárással kapcsolatos eseményekből eredő kár után annak tényleges összegétől függetlenül fizetnek kártérítést, amennyiben egy előre meghatározott időjárás mutatószám eltér a historikus átlagtól. A biztosítás e típusánál egy objektív és független mutatószámot mérnek, amely szoros korrelációban van a tényleges kárral. A hagyományos kártérítés-alapú és a parametrikus biztosítás összekapcsolható.

A különböző regionális kezdeményezésekből¹⁵ levont tanulságokra és tapasztalatokra építve a parametrikus biztosítás megoldásnak tekinthető az állami és a magánszféra esetében egyaránt, például a kritikus állami infrastruktúra vonatkozásában. Ez a fajta biztosítás az adminisztratív költségek csökkentése révén (mivel nem foglal magában követelésrendezési szolgáltatásokat) javíthatja a biztosítás megfizethetőségét. Továbbá felgyorsítja a kifizetéseket és egyszerűbb biztosítási szerződésekkel is összekapcsolható. A parametrikus fedezetek elősegíthetik a biztosítók és ügyfelek közötti információs aszimmetria csökkentését. Másrészt e szerződések jelentős alapvető kockázatot foglalnak magukban, ugyanis a kifizetett kártérítés független a ténylegesen elszenvedett kár mértékétől, és a kötvénytulajdonosok nem feltétlenül tudják felmérni a kárt.

A biztosítás által nyújtott védelem a gazdasági fejlődés alapfeltétele, mivel a nem biztosított károk a szegénység csapdájában mélyebbre taszíthatják az egyes országokat és akadályozhatják a gazdasági növekedést. A fejlődő országokban jelenleg alternatív, egyszerűsített kockázat-átruházási eszközöket, például mikrobiztosítási termékeket dolgoznak ki. A Bizottság által támogatott parametrikus biztosítási programokat is végrehajtottak azon harmadik országokban, amelyek különösen ki vannak téve az olyan időjárás és katasztrófakockázatoknak, mint a szárazság, a földrengés és a viharok¹⁶.

¹⁵ Például a karibi országok katasztrófakockázat-biztosítási eszköze (Caribbean Catastrophe Risk Insurance Facility, CCRIF), illetve a csendes-óceáni országok katasztrófakockázat-értékelési és finanszírozási kezdeményezése (Pacific Catastrophe Risk Assessment and Financing initiative, PCRAFI).

¹⁶ Például a Világbank által létrehozott mutatószám-alapú globális biztosítási eszköz (Global Index Insurance Facility, GIIF).

2.5.2. Meteorológiai kutatás

A parametrikus tervezés komplexitása és a báziskockázat jelentős mértékben gátolhatja a rendszerek kibővítését. A meteorológiai kutatásnak azonosítania kell, hogy melyek a megbízható mutatók. Ezt a biztosítási módon csak akkor lehet széles körben elterjeszteni, ha a területre a biztosított személyekhez kellően közel fekvő meteorológiai állomások és a kockázati zónák feltérképezése révén szisztematikusan biztosítható fedezet. A meteorológiai állomások fizikai jelenlétén felül szükség van a biztosított eseményekre vonatkozó adatok gyűjtésére, karbantartására, megosztására és archiválására, illetve az adatok rendelkezésre bocsátására. A műholdas adatok számszerű elemzésekkel és előrejelzésekkel való együttes felhasználásának eredményeként folyamatos fejlődés tapasztalható a meteorológiai előrejelzések készítéséhez szükséges készségek terén.

Hasonlóképp feltérképezhető a műholdas alapú mutatószámokhoz kapcsolódó olyan lehetőségek is, amelyek távérzékelő eszközöket alkalmaznak. Számos gazdasági ágazat érzékeny az időjárási feltételekre, így az éghajlatváltozásra is. Ezért az időjárási infrastruktúrába történő befektetés nemcsak a mutatószám-alapú biztosítási termékek kidolgozása, hanem olyan területek szempontjából is előnyös, mint az erdészet és a mezőgazdaság. A Bizottság jelenleg konzultációkat folytat, amelyek témája az éghajlatváltozást megfigyelő szolgáltatásnak az európai Föld-megfigyelési program (GMES) részeként történő jövőbeli végrehajtása¹⁷.

2.5.3. Biztosításhoz kapcsolt értékpapírok

A biztosításhoz kapcsolt értékpapírok, például katasztrófakötvények vagy egyéb alternatív kockázat-átruházási eszközök hatékony módjai a nagyon valószínűtlen, alacsony gyakorisággal előforduló és rendkívül súlyos természeti katasztrófákra vonatkozó biztosítási kapacitás növelésének.

A biztosítók, viszontbiztosítók és vállalkozások számára a kötvények minimális partner-hitelkockázat mellett nyújtanak többéves védelmet a természeti katasztrófákkal szemben. A befektetők számára a kötvények a diverzifikálás és a portfóliókockázat-csökkentés lehetőségét kínálják, mivel a kötvény-nemteljesítés nem korrelál a legtöbb egyéb értékpapír nemteljesítésével.

Kérdések

- (5) Lát-e bármilyen nehézséget, akadályt vagy korlátozást az információknak a parametrikus biztosításhoz való felhasználása tekintetében? Mely tényezők tudnák az ilyen innovatív biztosítási megoldásokat megismertetni és elterjedésüket elősegíteni?

3. A KATASZTRÓFAKOCKÁZATOKRA VALÓ FIGYELEMFELKELTÉS, MEGELŐZÉS ÉS KÁRENYHÍTÉS

Az Európai Unió politikai döntéshozói tudatában vannak annak, hogy szilárd katasztrófakockázat-kezelési program kidolgozására és végrehajtására van szükségünk annak érdekében, hogy helyt tudjunk állni a katasztrófákkal szemben és enyhíthessük azok

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2010. szeptember 22-i 911/2010/EU rendelete az európai Föld-megfigyelési programról (GMES) és annak kezdeti működéséről (2011–2013) (HL L 276., 2010.10.20., 1. o.).

legsúlyosabb következményeit¹⁸, ez az Unión belül és külső kapcsolatai szempontjából egyaránt lényeges.

Nemzetközi szinten az ellenálló képesség és a katasztrófakockázat-csökkentés témaköre központi szerepet kapott az olyan nemzetközi csúcstalálkozókon, mint a fenntartható fejlődésről szóló 2012. évi riói csúcstalálkozó, illetve a G20 azon kezdeményezéseiben, amelyek a katasztrófakockázat-kezelésre és a módszertani keret kidolgozására vonatkoznak és a kormányoknak kívánnak segítséget nyújtani a jobb kockázatértékelésen és kockázatfinanszírozáson alapuló, hatékonyabb katasztrófakockázat-kezelési stratégiák és különösen a pénzügyi stratégiák kidolgozása terén¹⁹. Ezen túlmenően egy új, a katasztrófakockázat-csökkentésre vonatkozó nemzetközi keretre irányuló folyamat (2015 utáni hyogói cselekvési keret) fokozottabban összpontosít a katasztrófakockázat-kezelés pénzügyi szempontjaira és a katasztrófák gazdasági költségeire.

A természeti katasztrófák kockázatainak kezeléséhez arra van szükség, hogy a természeti veszélyeknek való kitettséget a kormányok a település- és területrendezési tervek révén eredményesebben kezeljék. A katasztrófakockázat-kezelési szakpolitikának magában kell foglalnia a megelőzést, az ellenálló képességet és az egyéni veszélyeztetettség csökkentését, valamint az ökoszisztémák megerősítését is. A veszélyeztetett területeken az ingatlan tulajdonosoknak több befektetést kell eszközölniük a vagyonnal kapcsolatos kockázatok csökkentésére irányuló intézkedésekbe.

A katasztrófakockázatok kezelése hozzájárulhat a zavartalan gazdasági fejlődéshez és a jóléthez:

- Rövid távon a kockázatkezelésbe történő befektetés a növekedésre és munkahelyteremtésre irányuló tevékenységek felgyorsításának eszközeként szolgálhat (új technológiák, kutatás és fejlesztés, a természeti katasztrófáknak ellenálló épületek és infrastruktúra, innovatív pénzügyi eszközök);
- Középtávon az eredményesebb katasztrófaértékelés és a jobb ellenálló képesség elősegíti az állami és magánfinanszírozás strukturális fenntarthatóságára való összpontosítást, valamint javítja a makrogazdasági stabilitást azáltal, hogy csökkenti a természeti és az ember okozta katasztrófák által a növekedésre és az állami és magánforrásokra gyakorolt káros hatást.
- Hosszú távon a kockázatkezelésbe történő befektetés magas hozamot eredményez, és hozzájárul a fenntartható gazdasági fejlődéshez.

A kockázatértékelés (ideértve a katasztrófáknak való kitettség és a veszélyeztetettség elemzését) a katasztrófakockázat-kezeléssel és a tervezési folyamattal kapcsolatos tájékoztatás, valamint a pénzügyi források elosztása érdekében lényeges és alapvető lépés. A többszörös kockázatok lehetséges veszélyeket és a veszélyeztetettségi kölcsönhatásokat figyelembe vevő értékelése is segíthet az egymással korreláló kockázatok és a visszahatások kezelésében.

Az ellenálló képesség kialakítása hosszú távú feladat, amelyet be kell építeni a nemzeti szakpolitikákba és a tervezésbe: az ellenálló képességre vonatkozó stratégia a fejlődési

¹⁸ A Bizottság közleménye „A természeti csapások és az ember okozta katasztrófák megelőzésére irányuló közösségi koncepcióról”, COM(2009) 82 végleges; a Tanács következtetései az EU-n belüli katasztrófamegelőzés közösségi keretéről (a Tanács 2979. ülése, Brüsszel, 2009. november 30.), és a Bizottság közleménye az „Unió stratégia a katasztrófakockázatok csökkentésének támogatására a fejlődő országokban” (COM(2009) 84 végleges).

¹⁹ G20/OECD módszertani keret a katasztrófakockázat-értékelésről és a kockázatfinanszírozásról.

folyamat részét képezi és hozzájárul a különböző hosszú távú szakpolitikákhoz, különösen az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és az élelmezésbiztonságra vonatkozó szakpolitikákhoz.

3.1. A biztosítási díjak mint biztosítási-piaci-alapú ösztönzők a katasztrófakockázatokra való figyelemfelkeltés, a megelőzés és a kárenyhítés fellendítése érdekében

A kormányok továbbra is átvállalhatják a kárenyhítési költségek és az állami mentőcsomagok nagy részét azáltal, hogy folytatják az áldozatok nagylelkű kártalanítását. Ez azonban valószínűleg súlyosbítja a kormányok költségvetési nehézségeit, és nem kívánatos építési munkálatokat ösztönöz a veszélyeztetett területeken. Alternatív megoldásként a hatóságok visszavonhatják forrásaikat e területről, ellenőrizhetik az építési munkálatokat a veszélyeztetett területeken, és a piaci erőkre támaszkodva gondoskodhatnak arról, hogy a magánszemélyek kárenyhítő intézkedéseket hoznak és egyéni felelősségbiztosítást kötnek.

A biztosítók piaci alapú ösztönzőket nyújtanak a kockázatmegelőzéshez. A kockázatalapú árképzés arra ösztönözheti a biztosított személyeket, hogy egyéni intézkedéseket tegyenek ingatlanjuk veszélyeztetettségének csökkentése érdekében. Ha a biztosítási díj méltányos módon tükrözi a kockázat szintjét, a veszteségcsökkentésbe beruházó biztosítottak számára pedig a kockázatnak megfelelő kedvezményeket nyújtanak, akkor ez arra ösztönzi őket, hogy kockázatcsökkentő intézkedéseket tegyenek. Az előzetes kockázatcsökkentés költsége azonban a magánszemélyek számára gyakran túlságosan magas (és így nem gazdaságos) a kockázattal szembeni egyszerű biztosításhoz, illetve a közösségi szintű kockázat-megelőzési intézkedésekhez képest. Ha a biztosítási díjak a valós kockázatokat tükröznék, a nagy kockázatot jelentő magatartási forma mértéktelenül drága lenne. Ezért minden esetben figyelembe kell venni az állami és a magánszféra kockázat-megelőzési tevékenységek terén vállalt szerepét.

Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a biztosítók szabadon állapíthatják meg a biztosítási díjakat²⁰.

A kockázatalapú árképzés²¹ kifinomult biztosítás-kötési folyamatot tesz szükségessé. A biztosítóknak átfogó információkkal kell rendelkezniük, emellett adminisztratív költségeket is kell viselniük. A kockázatalapú árképzés eltántoríthatja a magánszemélyeket attól, hogy veszélyeztetett területeken éljenek, vagy szükségessé teheti az állami beavatkozást. A biztosítási díjak kockázatok szerinti megkülönböztetése szintén adminisztratív költségeket von maga után, de a biztosítottak valószínűleg kevesebb kárigénnyel állnak elő a jövőben, mivel a biztosítási díjak ösztönzik a katasztrófakockázatok csökkentését.

A kockázatalapú árképzés azonban büntethet is egyes, nagy kockázatnak kitett csoportokat. Fennállhat annak a veszélye, hogy egyes kockázatokra nem lehet biztosítást kötni vagy azok magasabb, illetve megfizethetetlen biztosítási díjakat tesznek szükségessé.

²⁰ A C-59/01. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet [EBHT 2003., I-1759. o.]. A C-347/02. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben hozott ítéletében [EBHT 2004., I-7557. o.] a Bíróság tisztázta, hogy egy olyan rendszer, amelyben a biztosítók továbbra is szabadon állapíthatják meg az alapidő összegét, összeegyeztethető a biztosítási díjak meghatározására vonatkozó elvvel. A C-518/06. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletében [EBHT 2009., I-3491. o.] a Bíróság kifejti továbbá, hogy ha a nemzeti jogszabályok egy olyan technikai keretet vázolnak fel, amelyben a biztosítóknak kell kiszámolniuk biztosítási díjaikat, az ilyen, a díjak meghatározásának szabadságára vonatkozó korlátozást nem tiltja a harmadik nem életbiztosítási irányelv (92/49/EGK irányelv).

²¹ A Közös Kutatóközpont szerint (2012) a kockázatalapú biztosítási díjakat nem alkalmazzák széles körben, mert azokat csak hat tagállamban használják szisztematikusan árvizekre, öt tagállamban viharokra és négy tagállamban földrengésre vonatkozó biztosításkötéshez.

A katasztrófakockázatokra vonatkozó egyéni felelősség is szerepet játszhat az egyéni kármegelőzési intézkedésekre vonatkozó piaci ösztönzők nyújtásában, és eltántoríthatja az egyéneket a nagy kockázatú területeken folytatott építési munkálatoktól. A felelősségátvállalás különösen a szegény és veszélyeztetett régiókban vet fel a szociális méltányossággal kapcsolatos és szolidaritási kérdéseket.

A hatóságok határozhatnak úgy, hogy közösségi díjszabást vagy biztosítási átalánydíjakat állapítanak meg, amelyek az alacsony kockázatú területeken élő személyek általi keresztfinanszírozást eredményeznek. A díjak a veszélyeztetett területeken lévő magánháztartásokat biztosításkötésre ösztönözhetik. Az ilyen díjszabási politika azonban még inkább felerősíti a földhasználat negatív hatásait: a biztosítási átalánydíjak esetében a veszélyeztetett területeken élő biztosított személyeknek nem kell pluszban fizetniük az általuk okozott kockázatért. A háztartásoknak minden olyan helyen, ahol ilyen biztosítás köthető, ugyanolyan költségekkel kell számolniuk. Ha a szolidaritást szigorú építési korlátozásokkal és szabványokkal kombináljuk, az részben javítja a kockázat elégtelen internalizálását és növeli a hatékonyságot. A biztosítási díjak meghatározása a kockázati zónák között is különbséget tehet, ezzel részlegesen elismerve a különböző biztosítási szinteket.

Kérdések

- (6) Ön szerint a kockázatalapú árképzéssel ösztönözhető-e az ügyfelek és a biztosítók arra, hogy kockázatcsökkentési és -kezelési intézkedéseket tegyenek? Eltérő hatást gyakorolna-e a kockázatalapú árképzés, ha kötelező lenne a katasztrófabiztosítás? A biztosítók általában véve megfelelően módosítják a biztosítási díjakat a kockázat-megelőzési intézkedések végrehajtását követően?
- (7) Vannak-e olyan konkrét katasztrófák, amelyekre vonatkozóan biztosítási átalánydíj alkalmazása lenne javasolt? Kapcsolódják-e a kifizetésekre vonatkozó korlátozás a biztosítási átalánydíjakhoz?
- (8) Milyen más megoldásokat lehetne kínálni az alacsony jövedelmű ügyfelek számára, hogy ne legyenek kizárva a katasztrófa elleni biztosítási termékek köréből?

3.2. Hosszú távú kockázatbiztosítási szerződések

A természeti katasztrófák elleni biztosítások esetében főszabályként éves szerződések köthetők. Az éves szerződések rugalmasságot és választási lehetőséget kínálnak; az ügyfelek rendszeresen válhatnak az egymással versengő biztosítók és termékek között.

Az átlátható, kockázatalapú díjszabást és a kockázatcsökkentésre vonatkozó díjkezdvezményt tartalmazó hosszú távú biztosítási szerződés megerősítheti a gazdasági ösztönzőket azáltal, hogy a kockázatcsökkentésbe történő befektetést mindkét szerződő fél (biztosító és biztosított) számára előnyössé teszi. A garantált áron kötött, hosszú távú szerződés vagy a legmagasabb árakra vonatkozóan előre meghatározott feltételekkel nyújtott ár, illetve a rendszeres inflációhoz igazítás pénzügyi és szerződéses biztonságot nyújthat a biztosított felek számára. Emellett mindkét szerződő fél esetében csökkentheti az adminisztrációs és tranzakciós költségeket is, mivel a szerződések feltételeit nem kellene minden évben újratárgyalni.

A kockázatokkal illetően azonban nagyobb lenne a bizonytalanság és a félreérthetőség. Úgy tűnik, hogy egy többéves szerződés éves biztosítási díja valószínűleg magasabb, mint az annak megfelelő éves szerződés biztosítási díja. Következésképp a tőkekövetelmények és a befektetők által követelt tőkemegtérülés is magasabbak lesznek. Másrészt a Szolvencia II. irányelv értelmében a hosszú távú biztosítási szerződések növelik a biztosítók

tőkemennyiségét, mivel a szerződés teljes időszakára várt nyereség már a szerződés kezdetén realizálódik.

A biztosítók kínálatában jelenleg hosszú távú életbiztosítási és egészségbiztosítási szerződések szerepelnek. Az azonban még nem egyértelmű, hogy az ingatlanbiztosítás lehet-e hosszú távú ügy, hogy megfizethető áron nyújtson fedezetet.

Kérdések

- (9) Vannak-e nyomós okok a hosszú távú katasztrófabiztosítási szerződések ösztönzésére? Melyek lennének az előnyei/hátrányai a biztosítók, illetve a biztosított felek számára?

3.3. A szerződéskötés előtti és a szerződéskötéssel kapcsolatos tájékoztatási kötelezettségek

Az ügyfeleknek teljes mértékben tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen típusú fedezettel rendelkeznek, az hogyan működne katasztrófa esetén, valamint hogy nem mindennapos, hanem szokatlan káresemények ellen van biztosításuk. A Közös Kutatóközpont által a közelmúltban végzett kutatásokból kiderült, hogy az ügyfelek nem hajlamosak katasztrófabiztosítási szerződéseket kötni az alacsony valószínűséggel bekövetkező és súlyos következményekkel járó eseményekre²². A háztartások jelenlegi nehéz pénzügyi helyzete valószínűleg több tagállamban sem kedvez a katasztrófabiztosítási szerződések megkötésének.

Az életbiztosításról szóló 2002/83/EK irányelvvel²³ ellentétben a nem életbiztosításról szóló első (73/239/EGK)²⁴, második (88/357/EGK)²⁵ és harmadik (92/49/EGK) irányelv²⁶ nem tartalmaz szabályokat a kötvénytulajdonosok szerződéskötés előtti és szerződéskötéssel kapcsolatos tájékoztatása tekintetében. A 2009/138/EK Szolvencia II. irányelv²⁷ sem ír elő szabályokat a nem-életbiztosítási kockázatokra vonatkozóan.

A nem-életbiztosítási ágazatban ezért a biztosítókra vonatkozó, az ügyfelek védelmét célzó tájékoztatási követelmények igen eltérőek. Alapvető fontosságú, hogy egyértelmű szabályok meghatározása és a jogi bizonytalanság megszüntetése révén erősítsük a fogyasztói bizalmat. A megfelelően tájékoztatott ügyfelekkel rendelkező biztosítási piac arra kényszeríti a biztosítókat, hogy versengjenek az ügyfelek megnyeréséért és megtartásáért. A szerződéskötés előtti és a szerződéskötéssel kapcsolatos, harmonizált tájékoztatási

²² Közös Kutatóközpont (2012).

²³ Az Európai Parlament és a Tanács 2002. november 5-i 2002/83/EK irányelve az életbiztosításról (HL L 345., 2002.12.19., 1. o.).

²⁴ A Tanács Első 1973. július 24-i 73/239/EGK irányelve az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosítási tevékenység megkezdésére és gyakorlására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról (HL L 228., 1973.8.16., 3. o.).

²⁵ A Tanács Második 1988. június 22-i 88/357/EGK irányelve az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosításokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 73/239/EGK irányelv módosításáról (HL L 172., 1988.7.4., 1. o.).

²⁶ A Tanács 1992. június 18-i 92/49/EGK irányelve az életbiztosítás körén kívül eső közvetlen biztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, valamint a 73/239/EGK és 88/357/EGK irányelv módosításáról (harmadik nem-életbiztosítási irányelv) (HL L 228., 1992.8.11., 1. o.).

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2009. november 25-i 2009/138/EK irányelve a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II) (HL L 335., 2009.12.17., 1. o.).

követelmények is erősítenék a fogyasztói bizalmat és arra ösztönöznék az ügyfeleket, hogy biztonságosan vásároljanak az Európai Unió egészében.

Kérdések

- (10) Ön szerint szükség van-e a szerződéskötés előtti és a szerződéskötéssel kapcsolatos tájékoztatási követelmények uniós szintű összehangolására? Amennyiben igen, teljes körű vagy minimális harmonizációra kell törekedni? Milyen információkat kell bevonní a harmonizált tájékoztatásba? Például:
- a biztosítás tárgyát képező kockázatok jellege,
 - a biztosítás tárgyát képező kockázatok minimalizálására irányuló alkalmazkodási és megelőzési intézkedések,
 - jellegzetességek és előnyök (például a pótlási érték teljes kártérítése, az értékcsökkentett eszközök időértéke),
 - kizárások vagy korlátozások,
 - a kárigénylés bejelentésének részletei, például ha a veszteségnek és annak bejelentésének is a szerződési időszakon belül kell megtörténnie,
 - ki és milyen mértékben viseli a kár kivizsgálásának és megállapításának költségeit,
 - a releváns tájékoztatásnyújtás biztosító általi elmulasztásának szerződéses következményei,
 - a visszavonás jogának gyakorlására vonatkozó jogorvoslat, költségek és eljárások,
 - a szerződés megújítása,
 - panaszkezelés.

3.4. A biztosítás feltételei

Erkölcsi kockázat alatt azt értjük, hogy az egyén megváltoztatja viselkedését: ha már biztosított, kevesebb dolog ösztönzi arra, hogy megakadályozza a kár bekövetkezését, és ezért valószínűbb, hogy a biztosított esemény negatív hatásai bekövetkeznek. Mindez súlyosabbá válna, ha nem lenne arra kidolgozott mechanizmus, hogy a kár tükröződjön a káreseményt követően fizetendő biztosítási díjakban.

Az erkölcsi kockázat hatásainak csökkentése érdekében a biztosítási szerződések részeként különböző, a kockázatcsökkentő magatartásra nevelést célzó biztosítási feltételeket és kizárásokat alkalmaznak.

Az önrész vagy a többletösszegek arra kötelezik a biztosított feleket, hogy maguk fedezzék a kár egy részét, mivel egy adott összeg levonásra került a kárigény összegéből. Ennek meglétét a kis összegű kárigényekkel való fellépés megszüntetése indokolja. Az együttbiztosítás olyan megállapodás, amelyben a kárt a biztosított és a biztosító előre meghatározott százalékarányban közösen vállalja. A szerződések fedezeti korlátokat is tartalmazhatnak (vagy felső korlátot, vagy bizonyos veszélyeztetett tételek, pl. felújításra szoruló építmények kizárását).

A fent leírt szerződéses megállapodások túlmúthatnak a biztosított fél képességein, ellenőrzési lehetőségein vagy felelősségén, és előfordulhat, hogy nem alkalmasak, illetve nem hatásosak a kockázatcsökkentő intézkedések ösztönzésére. Továbbá, ha az önrészt, a

többlettösszegeket és az együttbiztosítást további katasztrófakockázatok kezelésére használják fel, az hátrányosan érintheti a „jelentéktelen károkért” kártérítést igénylő, csekély jövedelemmel rendelkező biztosított személyeket.

Kérdések

- (11) Hatékonyan megelőzi-e az erkölcsi kockázatot az önrész, a többlettösszegek, az együttbiztosítás vagy az egyéb kizárások? Milyen alternatív feltételek lennének megfelelőek a katasztrófabiztosítás esetében, tekintve, hogy a biztosított fél katasztrófa ellen nem tud hatékony kockázatosökkentési intézkedéseket hozni?

3.5. Adatok, kutatás és tájékoztatás

Mielőtt a biztosítók fedezetet nyújtanak egy bizonytalan eseményre, azonosítani és számszerűsíteni kell annak valószínűségét és következményeit. Ha bizonyos vagy majdnem biztos lenne, hogy egy adott káreset egy bizonyos időszakban és régióban előfordul, akkor hiányozna a kockázati elem, ezért arra nem lehetne biztosítást kötni. A rendkívül alacsony gyakorisággal előforduló eseményeket is összességükben alig vagy nem biztosíthatónak tekinthetjük, mivel nem áll elegendő adat a biztosítók rendelkezésére a kockázat megfelelő értékeléséhez.

A biztosított és a biztosító közötti információs aszimmetria meghatározza a biztosításkötés folyamatát. A biztosítóknak megfelelő információkat kell szerezniük ahhoz, hogy a kontraszelekcio elkerülése érdekében helyesen tudják meghatározni a kockázati csoportokat. Ha nem áll rendelkezésükre a kockázattal kapcsolatos megfelelő információ, akkor nehéz kiszámítani a kockázatalapú biztosítási díjakat. Az adatok általános hiánya és kétértelműsége akadályozza a katasztrófabiztosítás további kidolgozását.

A jobb tájékoztatás elősegítené a bizonytalanság csökkentését. Az állami ügynökségek az érdekelt felek, egyebek mellett a biztosítók számára pl. a nemzeti meteorológiai intézetektől, az árvízkezelő központoktól vagy a katasztrófa-megfigyelő állomásoktól származó közjavakként megfizethető hozzáférést biztosíthatnak a múltbeli és jövőbeli természeti veszélyekről szóló megbízható és pontos adatokhoz.

A kutatók és az állami ügynökségek, például az árvízkezelő központok számára lényeges, hogy jobb hozzáférést kapjanak a kulcstechnológiákhoz és hálózatokhoz, szakképzett személyzettel dolgozhassanak, valamint hozzáférjenek a múltbeli katasztrófákból eredő biztosított (és nem biztosított) károkról szóló adatokhoz és összehasonlíthassák azokat. Ez elősegíti majd a múlt és a jövő természeti veszélyeinek hatásairól végzett kutatások és a katasztrófakockázatok kezelésére vonatkozó, az állami ügynökségek által kidolgozott és végrehajtott stratégiák és fellépés javítását. A kockázatértékelés javítása érdekében a biztosítási ágazattól begyűjtött összes kárra vonatkozó összehasonlítható adatokat (ideértve a megjelenítési eszközöket vagy a kockázati információs platformokat) is meg lehet osztani az állami ügynökségekkel és a magánszférával.

A fogyasztóknak is szembe kell nézniük bizonyos akadályokkal. Az egyik ilyen akadályt a hiányos információk vagy azok teljes hiánya jelenti; ha nem tudatosul a tényleges kockázat, előfordulhat, hogy az egyén által észlelt kockázat eltér a tényleges kockázattól. Sokan úgy látják, hogy az ingatlanjukat érő kárt okozó katasztrófa valószínűsége olyan alacsony, hogy számukra nem tűnik indokoltnak a kárenyhítésbe történő befektetés. Amikor a háztartások kiadásokkal járó döntést hoznak, azt is figyelembe kell venniük, hogy milyen potenciális haszonnal jár, ha befektetésüket hosszabb távra tervezik. A könnyen érthető formában megadott, veszélyekről és kockázatokról szóló információk, például meghatározott területekre vonatkozóan térképen feltüntetett veszélyekről és kockázatokról szóló információk vagy

kockázati mátrix, illetve kockázati görbe, amely az esetleges jelenségeket és valószínűségüket, várt hatásukat és a veszélynek való kitettség szintjét mutatja, felvilágosítással szolgálnak a fogyasztók számára és figyelemfelkeltő szerepet is betöltenek. Ezért van szükség az éghajlattal és az időjárással kapcsolatos kockázatokról való tájékoztatásra, mivel az lehetővé teszi a biztosítók és a fogyasztók számára, hogy további információk bevonásával hozzák meg befektetési és vásárlási döntéseiket. A jobb tájékoztatáson és az adatokhoz való nagyobb hozzáféréseken felül az adatok szabványosítása (pl. közös fogalommeghatározások) is javítaná az elemzések minőségét.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás európai platformját (CLIMATE-ADAPT)²⁸ fel lehetne használni az időjáráshoz kapcsolódó biztosítási rendszerekről és kockázatértékelési megközelítésekről szóló információk gyűjtéséhez és rendelkezésre bocsátásához a tagállamokban. Egy másik megközelítés szerint ezt az információt a katasztrófakockázatkezelésről szóló információk átfogó csomagjának részeként lehetne biztosítani.

A biztosítók iránymutatást dolgozhatnak ki a döntéshozók, projektfejlesztők és -igazgatók részére, hogy miként használható fel a biztosítás az alkalmazkodás és a katasztrófa-kezelés támogatására. Az iránymutatás tartalmazhatna egy leírást arról, hogyan használható a biztosítás a kockázatkezelési stratégiában, azaz hogyan lehet számszerűsíteni és meghatározni, hogy mely kockázatok előzhetőek meg és hogyan, és melyek biztosíthatók költséghatékony módon. Ezáltal javulna a szakpolitikai döntéshozatal, a tervezés és a projektmenedzsment általános gazdasági hatékonysága.

Kérdések

- (12) Hogyan lehetne javítani a múltbeli katasztrófák hatásairól szóló adatokat (pl. szabványformátumok felhasználásával, a biztosítóktól és egyéb szervezetektől származó adatokhoz való eredményesebb hozzáférés és azok összehasonlíthatósága révén)?
- (13) Hogyan lehetne javítani a jelenlegi és az előre jelzett/jövőbeli katasztrófák kockázatainak feltérképezésén (pl. a 2007/60/EK árvízvédelmi irányelv²⁹ szerinti, az árvíz kockázati térképekkel kapcsolatos jelenlegi uniós megközelítésekkel, a polgári védelmi mechanizmus³⁰ révén és a kockázatokról szóló uniós iránymutatás³¹ ösztönzése révén)?
- (14) Hogyan lehetne elősegíteni az adatok eredményesebb megosztását, a jobb kockázatelemzést és a jobb kockázatmodellezési módszereket? Ön szerint nyilvánossá kellene-e tenni a rendelkezésre álló adatokat? Szükség van-e uniós fellépésre ezen a területen? Miként ösztönözhető a további párbeszéd a biztosítási ágazat és a döntéshozók között ezen a területen?

²⁸ <http://climate-adapt.eea.europa.eu/>

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2007. október 23-i 2007/60/EK irányelve az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről (HL L 288., 2007.11.6., 27. o.).

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács határozatjavaslata az uniós polgári védelmi mechanizmusról (COM(2011) 934 végleges).

³¹ Bizottsági szolgálati munkadokumentum: „Katasztrófavédelmi kockázatértékelési és -feltérképezési iránymutatás” (SEC(2010) 1626 végleges).

3.6. A kockázatfinanszírozási kezdeményezéseknek az uniós fejlesztési együttműködési politika részeként történő előmozdítása

A biztosítás világszerte kulcsszerepet játszik abban, hogy a katasztrófák által veszélyeztetett országoknak és régióknak segítséget nyújtson olyan hatékony pénzügyi mechanizmusok megteremtésében, amelyek révén azok megbirkózhatnak a katasztrófák és a globális sokkhatások növekvő gazdasági költségeivel.

A fejlődő országokban jelenleg alternatív, egyszerűsített kockázat-átruházási eszközöket, például mikrobiztosítási termékeket dolgoznak ki. A Bizottság által támogatott parametrikus biztosítási programokat is végrehajtottak azon harmadik országokban, amelyek különösen ki vannak téve az olyan időjárási és katasztrófakockázatoknak, mint a szárazság, a földrengés és a viharok.

Különös figyelmet kell fordítani a kulcsfontosságú nemzetközi partnerekkel (pl. Világbank, Nemzetközi Pénzügyi Társaság) folytatott együttműködés megerősítésére és az innovatív kockázatfinanszírozási megoldások biztosításon, viszontbiztosításon vagy katasztrófakötvényeken keresztül történő kidolgozása érdekében a fejlődő országoknak nyújtott külső uniós támogatások növelésére.

A Bizottság a közelmúltban javaslatot tett egy cselekvési terv kidolgozására azon lépésekről, amelyek a fejlődő országokban az ellenálló képesség fokozására (többek között a kockázatkezelés innovatív megoldásai révén), valamint az e területen meglévő bevált gyakorlatok terjesztésére irányulnak³².

Kérdések

- (15) Hogyan nyújthat az Unió a leghatékonyabban segítséget a fejlődő országoknak a katasztrófákkal és sokkhatásokkal szembeni pénzügyi védelemre irányuló megoldások megvalósítása érdekében, és melyek legyenek a kulcstevékenységek? E célból a magánszférával és a nemzetközi intézményekkel fenntartott partnerségek mely típusait kellene alkalmazni?

4. EMBER OKOZTA KATASZTRÓFÁK

Az ipari veszélyek is egyre újabb és újabb formákat öltenek, nemcsak a műszaki haladás, hanem a természeti veszélyek változása, alakulása miatt is. A természeti veszélyek és katasztrófák úgynevezett „natech”-baleseteket okozhatnak. A természeti és ember okozta katasztrófák összekapcsolódhatnak egymással vagy kölcsönösen súlyosbíthatják egymást.

4.1. A környezeti felelősség és az ipari balesetektől eredő károk

A környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv³³ arra ösztönzi, de nem kötelezi az ipari szereplőket, hogy a tevékenységeikből eredő környezeti károk orvoslása érdekében rendelkezzenek kellő pénzügyi biztosítékkal. A Bizottság a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv 18. cikke (2) bekezdése szerinti bizottsági jelentéssel összefüggésben³⁴

³² Például a karibi országok katasztrófakockázat-biztosítási eszköze (12,5 millió EUR) és a mutatószám-alapú globális biztosítási eszköz (24,5 millió EUR).

³³ Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 2004/35/EK irányelve a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről (HL L 143., 2004.4.30., 56. o.).

³⁴ A Bizottság jelentése a környezeti károk megelőzése és felszámolása tekintetében a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv 14. cikkének (2) bekezdése alapján (COM(2010) 581 végleges).

az irányelv 2014-re tervezett felülvizsgálata során újból megvizsgálhatja a kötelező pénzügyi biztosíték lehetőségét. Az irányelv azonban nem terjed ki „a rendkívüli, elkerülhetetlen és kivédhetetlen természeti jelenség” által okozott környezeti károokra. Az irányelv továbbá a természeti katasztrófa elleni védelem céljából előírt intézkedés által okozott környezeti károkról sem tesz említést.

A biztosítás a pénzügyi biztonság megszerzésének egyik módja. A termékek azonban gyakran nem fedik le az irányelv szerinti felelősségi körök teljes skáláját és a gyakorlatban nem nyújtanak korlátlan fedezetet. Emellett továbbra is nehéz a biztosítók számára a konkrét termékek kidolgozása, mivel a káreseményekre és az azokból következő helyreállítási költségekre vonatkozó információk nem érhetőek el széles körben³⁵. Az is előfordulhat, hogy az ipari szereplők nincsenek tisztában a károk lehetséges mértékével.

Kérdések

- (16) Melyek azok a legfontosabb szempontok, amelyeket a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelv szerint meg kell vizsgálni a pénzügyi biztosíték és a biztosítás megtervezése során?
- (17) Rendelkezésre állnak-e elegendő adatok és eszközök a kapcsolódó és felmerülő ipari kockázatok integrált elemzésének végrehajtásához? Hogyan biztosítható az adatok rendelkezésre állása, megosztása és az eszközök átláthatósága? Hogyan erősíthető meg a biztosítók, a vállalatok és az illetékes hatóságok közötti együttműködés, hogy bővíteni lehessen a felelősségi körökkel és az ipari balesetekből eredő károkkal kapcsolatos ismereteket?

4.2. Harmadik felek nukleáris felelősségbiztosítása

Az Euratom-Szerződés 98. cikke előírja, hogy a tagállamok „minden szükséges intézkedést meghoznak az atomenergia felhasználása területén felmerülő kockázatok fedezésére szolgáló biztosítási szerződések megkötésének megkönnyítése érdekében”. Jogi következetességre azért van szükség az Európai Unióban, hogy csökkentsük az erkölcsi kockázatot, kezelni tudjuk az áldozatok védelmét a különböző tagállamokban és a belső piac működésére gyakorolt hatást, hiszen az atomerőmű-üzemeltetők eltérő pénzügyi felelőssége a verseny torzulását idézheti elő.

Az Európai Unióban jelenleg számos különböző szabály létezik a nukleáris felelősségvállalásra vonatkozóan. Az EU-15-tagállamok többsége az atomenergia területén való polgári jogi felelősségről szóló Párizsi Egyezményre és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) égisze alatt kötött brüsszeli kiegészítő egyezményre alapozza rendelkezéseit. Az EU-12-tagállamok többsége ugyanakkor a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (IAEA) égisze alatt kötött, az atomkárokért való polgári jogi felelősségről szóló Bécsi Egyezmény részes fele. Néhány tagállam nem csatlakozott a nukleáris felelősségvállalásról szóló egyezmények egyikéhez sem. A Bizottság ezért a közelmúltban javaslatot tett egy, a nukleáris felelősségi rendszerekkel kapcsolatos európai megközelítés alkalmazására³⁶.

³⁵ COM(2010) 581 végleges és <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>.

³⁶ A Bizottság közleménye „Energia 2020: A versenyképes, fenntartható és biztonságos energiaellátás és -felhasználás stratégiája” (COM(2010) 639 végleges); a Bizottság közleménye az Európai Unióban működő atomerőművek átfogó kockázat- és biztonsági értékeléséről (ellenállóképességi próbájáról) szóló időközi jelentésről (COM(2011) 784 végleges), a Bizottság közleménye az Európai Unióban

A nukleáris balesetek elleni biztosítást jelenleg nemzeti biztosítási társulásokban szervezik (vagy nemzeti üzemeltetői társulásokban). A biztosítók számára bonyolult feladat, hogy az atomerőmű-üzemeltetők részére bizonyos korlátozott összegeken túl, a károk egyes kategóriáira (pl. környezeti károk) vagy a hosszú elévülési időszakokra (pl. 30 év a biztosított személyek életében vagy egészségében okozott kár) vonatkozóan biztosítást kössenek. Amennyiben nukleáris baleset történik, az áldozatok először a nemzeti biztosítói vagy üzemeltetői társulásokat értesítik.

A Bizottság tovább vizsgálja e kérdést és rövidesen nyilvános konzultációt fog kezdeményezni. Ezen elemzés eredménye alapján a Bizottság meghatározza majd, hogy szükség van-e további intézkedésekre, amelyek nukleáris balesetek esetén az áldozatok eredményesebb kártalanítására és a különböző tagállamokban lévő atomerőművekre vonatkozó biztosítási összegekben mutatkozó különbségek csökkentésére irányulnak.

4.3. A tengeri olaj- és gázipari üzemeltetők felelősségbiztosítása

A 94/22/EK szénhidrogén-engedélyezési irányelv³⁷ meghatározza a szénhidrogének kutatására, feltárására és kitermelésére vonatkozó engedélyek megadásának és felhasználásának feltételeit. Az irányelv objektív és megkülönböztetéstől mentes pénzügyi kapacitási követelményeket vezet be az üzemeltetőkre vonatkozóan. E követelmények meghatározzák az általános elveket annak érdekében, hogy az engedélyezési szakaszban biztosítható legyen a tisztességes verseny, de nem összpontosítanak a kockázatkezelésre, a biztonságra vagy a környezetvédelemre. A Bizottság ezért további követelményekre tett javaslatot az engedélyesek és üzemeltetők kockázatkezelésére, környezeti felelősségvállalására és pénzügyi kapacitásaira vonatkozóan³⁸.

A tengeri olaj- és gázipar különböző lehetőségeket dolgozott ki az elegendő és megfelelő pénzügyi kapacitások biztosítására és igazolására. E mechanizmusok különböző formában jelennek meg a magán- és önbiztosítástól a biztonsági mechanizmusokig, ilyen például a tengeri környezetszennyezési biztosító (Offshore Pollution Liability Association, OPOL)³⁹ biztosítási rendszere az Atlanti-óceán északkeleti részében. A tengeri olaj- és gázipar képviselőivel és a biztosítókkal folytatott kezdeti konzultációk azt mutatják, hogy jelenleg nincs valamennyi olaj- és gázipari üzemeltető számára egyetemesen megfelelő választási lehetőség. Úgy tűnik, hogy a biztosítási termékek az Európai Unióban⁴⁰ nem tudnak fedezetet nyújtani a legnagyobb, több milliárd eurónyi kárt okozó balesetekre⁴¹. Az is egyértelműnek tűnik, hogy a nagyobb üzemeltetők előnyben részesítik és meg is tudják fizetni az önbiztosítást az egyes vállalkozások saját biztosítóján keresztül, míg a kisebb üzemeltetők pénzügyi okokból nem tudják ezt a megoldást választani.

Így ebben az ágazatban nem létezik egységes megközelítés a kockázatfinanszírozásra. Az ilyen típusú és nagyságrendű kockázatok fedezésére kínált jelenlegi belső és külső

található atomerőművek átfogó kockázat- és biztonsági értékeléséről („ellenálló képességi próbák”) és a kapcsolódó tevékenységekről (COM(2012) 571 végleges).

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 1994. május 30-i 94/22/EK irányelve a szénhidrogének kutatására, feltárására és kitermelésére vonatkozó engedélyek megadásának és felhasználásának feltételeiről (HL L 164., 1994.6.30., 3. o.); lásd még: http://ec.europa.eu/energy/oil/licensing_en.htm.

³⁸ Az Európai Parlament és Tanács rendeletjavaslata a tengeri olaj- és gáziparban végzett kutatási, feltárási és termelési tevékenységek biztonságáról (COM(2011) 688 végleges).

³⁹ <http://www.opol.org.uk/>

⁴⁰ A Mexikói-öbölben jelenleg rendelkezésre áll a hirtelen olajkiömlésekre 10 milliárd USD értékű biztosítási fedezet. A világ többi részén a hagyományos tengeri biztosítások 1–2 milliárd USD értékben nyújtanak biztosítási fedezetet.

⁴¹ A Bizottság jelenleg megvalósíthatósági tanulmányt készít a környezeti felelősség és az ipari balesetektől eredő károk fedezésére vonatkozó alap létrehozásáról.

megoldások még nem kiforrottak. A pénzügyi és biztosítási piacok egyes szereplői azonban gyorsan bevezetik az újdonságokat. Továbbra is kérdéses, hogy e mechanizmusok mennyire felelnek meg és van-e rájuk elegendő igény, valamint hogy a tengeri olaj- és gázipari ágazat miként reagálna és használná fel az esetleges új biztosítási termékeket (pl. az üzemspecifikus termékeket). A tengeri olaj- és gázipari üzemeltető pénzügyi ereje központi szerepet játszik annak eldöntésében, hogy mely mechanizmusok lennének a legmegfelelőbbek. A választott megközelítéstől függetlenül a megoldásnak átfogó módon figyelembe kell vennie a lehetséges erkölcsi kockázatokat és garantálnia kell a „szennyező fizet” elv betartását.

Kérdések

- (18) A tengeri olaj- és gázipar jellegzetességeit tekintve milyen típusú innovatív biztosítási mechanizmusok lehetnek a legmegfelelőbbek? Van-e arra mód, hogy a biztosítási ágazat csökkentse a kockázatok értékelésével és a biztosítási díjak kiszámításával kapcsolatos bizonytalansági tényezőt? Milyen típusú információk legyenek nyilvánosan hozzáférhetők annak elősegítése érdekében, hogy a biztosítási piac termékeket dolgozzon ki a jelentős balesetek fedezésére?

4.4. Az ember okozta katasztrófák áldozatainak tájékoztatáshoz való joga

A természeti katasztrófákból eredő károkat a biztosított saját biztosítása fedezi, míg az ember okozta katasztrófákból eredő károk a polgári jogi felelősségbiztosítás körébe tartoznak. Az első típusú biztosítást általában az ingatlanulajdonosok kötik, a másodikat pedig ipari vállalkozások.

Amennyiben a biztosított félnek egy harmadik féllel szemben kötelezettsége keletkezik, a károsult harmadik fél rendszerint kapcsolatba tud lépni a felelős féllel és ebből következően a biztosító átvállalja ezt a kötelezettséget. A kárigényeket azonban a gyakorlatban jobban is fel lehetne dolgozni: a károsult fél közvetlenül a biztosítónál léphetne fel kárigényével. Ennek lehetővé tétele érdekében a károsult félnek tájékoztatási joggal kellene rendelkeznie a biztosított féllel szemben. Ezért törvényben kellene előírni, hogy a biztosított felek részletes információkkal szolgáljanak arról, mit fedez a biztosításuk.

A környezeti felelősségről szóló irányelv értelmében bármely természetes vagy jogi személy benyújthat az ember okozta katasztrófából eredő környezeti kárról szóló információkat és észrevételeket az illetékes hatóságnak, valamint kérhet helyreállítási intézkedéseket. Ezt követően az illetékes hatóság tájékoztatja e személyeket a meghozott intézkedésekről, illetve az indoklás megadásával elutasíthatja az intézkedések meghozatalát⁴². Ezen információk és észrevételek tartalmazhatják a kár költségeire, a helyreállítás finanszírozására rendelkezésre álló biztosításra és egyéb tényezőkre vonatkozó adatokat. A közelmúltban elfogadott 2012/18/EU Seveso III. irányelv⁴³ kötelezővé teszi az üzemeltetők számára, hogy biztonsági jelentésükbe foglalják bele a súlyos baleset hatásának csökkentése szempontjából lényeges bármely műszaki és nem műszaki intézkedés leírását. A jelentések tartalmazhatnak a biztosításra vonatkozó információkat is. Az irányelv továbbá előírja, hogy a biztonsági jelentést kérésre a nyilvánosság rendelkezésére kell bocsátani.

Kérdések

⁴² Lásd a 2004/35/EK irányelv 12. cikkét.

⁴³ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-i 2012/18/EU irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről (HL L 197., 2012.7.24., 1. o.).

(19) A harmadik fél tudomására kell-e hozni a polgári jogi felelősségbiztosítási kötvények szerződéses feltételeit ember okozta katasztrófák esetében? Ha igen, milyen módon?

5. KÁRRENDEZÉS

A kárrendezők tevékenységei és szakmája jelenleg nem tartozik a 2002/92/EK biztosításközvetítési irányelv⁴⁴ alkalmazási körébe. Az irányelv javasolt felülvizsgálatának⁴⁵ köszönhetően azok bekerülnek az irányelv alkalmazási körébe és létrejön a felügyelet egyszerűsített eljárása is.

A katasztrófa nyomán felmerült kárrendezés gyors és összehangolt fellépést igényel. Nagyon lényeges, hogy a biztosítótársaságok gyorsan tudjanak foglalkozni a nagy számú kárigénylővel és kárigénylővel, akik közül sokan esetleg fizikai sérülést is szenvedtek. A határokon átnyúló, ember okozta katasztrófákkal kapcsolatos kárrendezésnek van egy további dimenziója is, mivel az adott ügyet a felelős személy biztosítótársaságának vagy képviselőinek kell elintéznie, amelynek vagy akiknek a székhelye értelemszerűen egy másik tagállamban van.

Kérdések

(20) Vannak-e a kárrendezésnek konkrét szempontjai, amelyek tekintetében előnyösebb lenne a nagyobb fokú harmonizáció? Ha igen, melyek azok? Vannak-e gyakorlati nehézségei a kárrendezők határokon átnyúló tevékenységeinek?

6. ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

Kérdés

(21) E zöld könyv felvázolja a természeti és ember okozta katasztrófák megelőzésével és azok elleni biztosítással kapcsolatos konkrét szempontokat. Vannak-e olyan fontos kérdések, amelyek kimaradtak vagy nem szerepelnek kellő hangsúllyal? Ha igen, melyek azok?

7. MELYEK A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK?

A Bizottság felkéri az érintett feleket, hogy tegyék meg észrevételeiket az e zöld könyvben felvázolt valamennyi kérdéssel kapcsolatban és válaszoljanak a fenti kérdések némelyikére vagy mindegyikére.

E konzultáció eredménye alapján a Bizottság eldönti, miként cselekedjen az e zöld könyvben felvázolt kérdésekkel kapcsolatban, ideértve adott esetben a jogszabályi intézkedéseket is.

A beérkezett válaszok elérhetőek lesznek a Bizottság honlapján (kivéve, ha külön kéri ezek bizalmas kezelést), és a Bizottság közzéteszi a konzultáció eredményeinek összefoglalását.

⁴⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2002. december 9-i 2002/92/EK irányelve a biztosítási közvetítésről (HL L 9., 2003.1.15., 3. o.).

⁴⁵ Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a biztosítási közvetítésről (átdolgozás) (COM(2012) 360 végleges).

Az érintett felek 2013. június 30-ig küldhetik el észrevételeiket az alábbi e-mail címre: markt-consultation-disasterinsurance@ec.europa.eu.